

South Korea's Soft Power: Strengths and Limitation

Soft Power ของเกาหลีใต้: จุดแข็งและข้อจำกัด

กิตติ ประเสริฐสุข¹

Kitti Prasirtsuk

¹ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทความนี้พัฒนาจากโครงการวิจัยเรื่อง “นโยบาย Soft Power ต่ออาเซียนของญี่ปุ่น จีน และเกาหลีใต้: นัยและบทเรียนสำหรับประเทศไทย” สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สัญญาเลขที่ RDG5510010

Corresponding Author:

Kitti Prasirtsuk, Faculty of Political Science, Thammasat University,
Bangkok 10200, Thailand
E-mail: kitti.prasirtsuk@gmail.com

Abstract

This article, as a part of the Research Report titled “Soft Power Policy towards ASEAN among China, Japan, and South Korea: Implications and Lessons for Thailand,” analyzes Korea’s soft power particularly in ASEAN contexts. According to Joseph Nye, soft power resources can be classified into three elements, namely culture, values, and foreign policy. On culture, Korea has strengths in K-Wave pop culture, as demonstrated by the high popularity in celebrities, music, movies, and TV series. Period movies and TV series also help promote Korean traditional culture as well. Significantly, building upon the popular K-Wave, Korea is also able to market its tourism, cosmetics, plastic surgery, and other Korean products in general. For values, Seoul presents its twin success in state-led capitalist development and democratization, while emphasizing environment protection later on. However, Korea lacks continuity and systematic promotion. This shortcoming also reveals in its foreign policy that promotes the status of a middle power and high-profile roles in international organizations. Korea’s foreign policy tends to be disrupted with presidential change and its preoccupation with the North Korea issue. In sum, Korea is strong in culture, but still has considerable limitations on values and foreign policy.

Keywords: soft power, South Korea, culture, values, foreign policy

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “นโยบาย soft power ต่ออาเซียนของญี่ปุ่น จีน และเกาหลีใต้: นัยและบทเรียนสำหรับประเทศไทย” นำเสนอการวิเคราะห์ soft power ของเกาหลีใต้ เน้นในอาเซียน ซึ่งตามกรอบแนวคิดของ Joseph Nye สามารถแบ่งทรัพยากรด้าน soft power ออกได้เป็น 3 ด้าน คือ วัฒนธรรม ค่านิยม และนโยบายต่างประเทศ ในด้านวัฒนธรรม เกาหลีใต้มีความเข้มแข็งจากกระแส “คลื่นเกาหลี” ในวัฒนธรรมสมัยนิยม ไม่ว่าจะเป็นดารานักร้อง เพลง ภาพยนตร์ และละคร ซึ่งช่วยยกระดับความนิยมของวัฒนธรรมดั้งเดิมของเกาหลีผ่านละครย้อนยุคด้วย อีกทั้งยังสามารถต่อยอดไปสู่การท่องเที่ยว เครื่องสำอาง ศัลยกรรมพลาสติก และสินค้าของเกาหลีโดยทั่วไปได้อีกด้วย ด้านค่านิยม เกาหลีใต้เน้นนำเสนอความสำเร็จจากการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่รัฐมีบทบาทนำระดับสูง ควบคู่ไปกับการพัฒนาประชาธิปไตย และหันมาเน้นปกป้องสิ่งแวดล้อมในช่วงหลัง อย่างไรก็ตาม ยังขาดความต่อเนื่องและขาดการส่งเสริมอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นปัญหาเดียวกันกับ soft power ด้านนโยบายต่างประเทศที่เกาหลีใต้พยายามยกระดับสถานะของประเทศให้เป็นมหาอำนาจขนาดกลาง และมีบทบาทสูงในองค์การระหว่างประเทศ แต่นโยบายมักขาดความต่อเนื่องเมื่อเปลี่ยนประธานาธิบดี อีกทั้งยังต้องสละวนอยู่กับการจัดการประเด็นเกาหลีเหนือ โดยสรุป เกาหลีใต้มี soft power ที่เข้มแข็งด้านวัฒนธรรม แต่ยังมีข้อจำกัดในด้านค่านิยมและนโยบายต่างประเทศอยู่มากพอสมควร

คำสำคัญ: soft power, เกาหลีใต้, วัฒนธรรม, ค่านิยม, นโยบายต่างประเทศ

บทนำ

soft power หรือ “อำนาจอย่างอ่อน” กลายเป็นคำที่ถูกกล่าวถึงเป็นอย่างมากในวงวิชาการ และผู้ปฏิบัติด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา โดยนิยามถึง อำนาจที่เกิดจากการสร้างเสน่ห์หรือการโน้มน้าว (co-optive power) แตกต่างจากอำนาจแบบเดิมที่เรียกว่า เป็น “อำนาจอย่างแข็ง” (hard power) ซึ่งเป็นอำนาจเชิงบังคับจากการใช้กำลังทางทหารและพลังทางเศรษฐกิจ Joseph Nye (2004) ได้แบ่งทรัพยากรเชิงอำนาจ (power resources) ของ soft power ออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ วัฒนธรรม ค่านิยม และนโยบายต่างประเทศ ทำให้ในปัจจุบันหลายประเทศ ได้หันมาให้ความสำคัญกับอำนาจอย่างอ่อนนี้ โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจ เช่น สหรัฐฯ จีน ญี่ปุ่น เพราะเป็นอำนาจที่สร้างเสน่ห์ในวงกว้าง ต่างจาก hard power ที่มักประสบปัญหาในการสร้างความยอมรับในโลกยุคปัจจุบัน

เกาหลีใต้ (จากนี้จะเรียกว่า “เกาหลี” เพื่อความกระชับ) เองก็เช่นกัน หลังสิ้นสุดสงครามเย็น ได้เพิ่มความร่วมมือด้านต่างๆ กับประเทศอื่นมากขึ้นทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก อาทิ ด้าน เศรษฐกิจ การเงิน และสิ่งแวดล้อม และได้หันมาให้ความสำคัญกับ soft power ซึ่งเป็นหนึ่งในแกนหลักของนโยบายต่างประเทศสมัยประธานาธิบดีลีเมียงบัค (Lee Myung-bak, 2008-2013) อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความต้องการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของเกาหลีหลังวิกฤตการเงินเอเชียในปี 1997 ที่เกาหลีต้องสร้างความแตกต่างและเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าของตัวเอง กล่าวได้ว่า เกาหลีได้ประยุกต์ศาสตร์เศรษฐกิจของประเทศใหม่ จากเดิมที่เน้นการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม หันมาส่งเสริมสินค้าวัฒนธรรมสมัยนิยมเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของตน ซึ่งหลังจากประสบความสำเร็จในด้านดังกล่าวแล้วในช่วงต้นทศวรรษ 2000 เกาหลีจึงหันมาเน้น soft power ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ เพื่อยกระดับสถานะของประเทศให้มีความสมมาตรกับสถานะทางเศรษฐกิจที่ฟื้นตัวและขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมก้าวหน้าที่มีรายได้สูง (Lee, 2009, p. 1)

สำหรับการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม ในสมัยประธานาธิบดีลีเมียงบัค มีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมารับผิดชอบบูรณาการนโยบาย soft power ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น “คณะกรรมการของประธานาธิบดีว่าด้วยภาพลักษณ์ของชาติ” (Presidential Committee on National Branding) ในปลายทศวรรษ 2000

สำหรับยุทธศาสตร์การเพิ่ม soft power ของเกาหลีนี้ Joseph Nye (2012) ได้ให้ทรรศนะไว้ว่า soft power มีความสำคัญต่อเกาหลีด้วยเหตุผล 3 ประการ ประการแรก คือ ข้อจำกัดทางภูมิรัฐศาสตร์ ด้วยเกาหลีเป็นประเทศที่รายล้อมไปด้วยมหาอำนาจอย่างจีน ญี่ปุ่น และรัสเซีย ทำให้การใช้ hard power ของเกาหลีไม่เพียงพอต่อการป้องกันประเทศ เห็นได้จากประวัติศาสตร์ของเกาหลี ประการถัดไป คือ การพึ่งพิงอำนาจทางทหารกับสหรัฐฯ ในยุคปัจจุบันมีความไม่แน่นอนค่อนข้างสูง

เนื่องจากสหรัฐฯ ไม่เข้มแข็งเท่าเดิมและมีนโยบายที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ กอปรกับการผงาดขึ้นมาของจีน และประการที่สามคือ เกาหลีมีกำลังคน (man power) น้อย อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของ hard power ในขณะที่ soft power จะไม่มีข้อจำกัดด้านกำลังคน

เรารู้จัก soft power อะไรบ้างที่เป็นของเกาหลี? แน่นอนคำตอบจะต้องมี ละครเรื่อง “เพลงรักในสายลมหนาว” (Winter Sonata) เพลงและดนตรี K-Pop กิมจิ รวมถึงฮันบก (Hanbok) ชุดแต่งกายประจำชาติ แต่นอกจากนี้ เกาหลียังผลักดัน soft power ด้านค่านิยมและนโยบายต่างประเทศ ด้วย บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะอธิบายและวิเคราะห์ทรัพยากร soft power ของเกาหลี อันได้แก่ วัฒนธรรม ค่านิยม และนโยบายต่างประเทศ ว่ามีจุดแข็งจุดอ่อนอย่างไร

เครื่องมือและวิธีการศึกษา

การศึกษานี้ใช้การวิจัยเอกสาร (documentary research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ เช่น สุนทรพจน์ คำแถลงการณ์ เอกสารนโยบายต่างประเทศ และจากเอกสารทุติยภูมิ เช่น หนังสือวิชาการ บทความ หนังสือพิมพ์ วารสาร และเอกสาร ฯ ที่เกี่ยวข้อง สำหรับผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ประกอบด้วย นักวิชาการ ข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ และสื่อมวลชน ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบาย soft power ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษา

นโยบาย soft power ของเกาหลีได้ถูกกำหนดไว้ในสมุดปกขาวการทูตในปี 2011 (Diplomatic White Paper) โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือโลก (2) เพื่อผลประโยชน์ทางการค้าและเศรษฐกิจ และ (3) เพื่อเพิ่มบทบาทและเกียรติภูมิของเกาหลีในสังคมระหว่างประเทศ ตามแนววิเคราะห์ของ Nye จะพิจารณาทรัพยากรด้าน soft power สามด้านดังกล่าวข้างต้น

Soft Power ด้านวัฒนธรรมของเกาหลี

วัฒนธรรมถือเป็นทรัพยากรที่แพร่หลายมากที่สุดของ soft power เกาหลี เป็นที่รู้จักในนามของ “คลื่นเกาหลี” (Korean Wave) หรือ “ฮัลลยู” (Hallyu) ซึ่งได้รับการพัฒนาหลังเกาหลีมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น และมีการยกเลิกนโยบายเซ็นเซอร์ (Lee, 2013, pp. 188-189) ละครโทรทัศน์ของเกาหลีเริ่มได้รับความนิยมในต่างประเทศในปลายทศวรรษ 1990 โดยเฉพาะในญี่ปุ่น ฮองกง ไต้หวัน และจีน ปัจจัยสำคัญที่ทำให้วัฒนธรรมสมัยนิยมเกาหลีแพร่หลายอย่างรวดเร็ว คือ การเพิ่มขึ้นของการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมด้วยการนำเข้าวัฒนธรรมจากต่างประเทศของชาติในเอเชีย พร้อมกับการมาของเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างอินเทอร์เน็ต อีกทั้งเนื้อหาของสินค้าทางวัฒนธรรมเกาหลีก็มีคุณภาพสูงขึ้นจนเป็นที่ยอมรับในต่างประเทศ (Yoon, 2008, p. 193)

รัฐบาลเกาหลีหันมาเน้นส่งเสริมวัฒนธรรมสมัยนิยมเกาหลีในต่างประเทศด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ ประการแรก เพื่อสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการส่งออกสินค้าวัฒนธรรม หลังการเกิดวิกฤตการเงินเอเชีย เกาหลีต้องการสร้างรายได้เข้าประเทศมากขึ้น ซึ่งสินค้าอุตสาหกรรมอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอ และมีคู่แข่งเพิ่มขึ้น ประการที่สอง คือ ความต้องการสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นชาติของตนเอง

soft power ด้านวัฒนธรรมของเกาหลี สามารถแยกได้เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิม และวัฒนธรรมสมัยนิยม โดยเกาหลีเริ่มจากการส่งเสริมวัฒนธรรมสมัยนิยมก่อนให้เป็นที่ติดตลาด แล้วจึงส่งเสริมวัฒนธรรมดั้งเดิมตามมา โดยเฉพาะผ่านทางละครโทรทัศน์และภาพยนตร์ ตัวอย่างวัฒนธรรมสมัยนิยมที่สำคัญมีดังนี้

ละคร (K-Drama)

ละครเกาหลีถือเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อ soft power ของเกาหลี เช่น ละครเรื่อง “เพลงรักในสายลมหนาว” ได้รับความนิยมอย่างสูงในญี่ปุ่น และละครย้อนยุคเรื่อง “แดจังกึม” (Dae Jang-geum) ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับอาหารและแพทย์แผนโบราณของเกาหลี ซึ่งได้ออกอากาศในหลายประเทศทั่วโลก รายได้จากการส่งออกรายการโทรทัศน์ (ร้อยละ 88 คือ ละคร) เพิ่มขึ้นถึง 27.5 เท่าจากปี 1995 ที่มีมูลค่าเพียง 5.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เป็น 151 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2007 (Jin, 2012, p. 5)

ภาพยนตร์ (K-Movies)

หลังจากปี 1996 ภาพยนตร์เกาหลีได้มีการพัฒนาคุณภาพขึ้นอย่างรวดเร็วและเริ่มทำอันดับหนึ่งทำเงินแข่งกับภาพยนตร์จากต่างประเทศ เช่น เรื่อง “The Ginkgo Bed” (1996) เรื่อง “ชีริ

เด็ดหัวใจยอดจารชน” (Shiri, 1999) เรื่อง “สงครามเกียร์ดิสค์ มิตรภาพเหนือพรมแดน” (JSA, 2000) และ เรื่อง “ยัยตัวร้าย กับนายเจี๊ยมเจี๊ยม” (My Sassy Girl, 2001) เป็นต้น ความหลากหลายของภาพยนตร์เกาหลีที่มีมากขึ้น ทั้งโรแมนติก สืบสวนสอบสวน แนววิทยาศาสตร์ (sci-fi) และหนังสงคราม ที่มีเทคนิคตัดเย็บกับฮอลลีวูด (Korea Tourism Organization, 2013) ทำให้ภาพยนตร์เกาหลีได้รับความนิยมแพร่หลายอย่างรวดเร็วในหลายประเทศ

เพลงและดนตรี (K-Pop)

เพลงเกาหลีสมัยนิยม หรือ K-Pop มีจุดเปลี่ยนสำคัญในช่วงต้นทศวรรษ 1990 เมื่อวงดนตรีเกาหลีหันมาสนใจแนวเพลงที่หลากหลายจากสหรัฐฯ เช่น แร็ป ร็อก ฮิปฮอป และเทคโน (Jung, 2009, p. 193) ในปี 1995 ลีซูมัน (Lee Soo-man) ได้เปิดศักราชใหม่แก่วงการดนตรีเกาหลีด้วยการตั้งบริษัท SM Entertainment อันเป็นบริษัทบันเทิงที่ใหญ่ที่สุดของเกาหลี ต่อมาจึงมีบริษัท DSP Entertainment บริษัท JYP Entertainment และบริษัท YG Entertainment ที่มีนโยบายสร้างศิลปินที่มีคุณภาพสูง (K-Pop Online News, 2013) ปัจจัยที่ส่งผลให้ K-Pop ประสบความสำเร็จในต่างประเทศ คือ (1) ช่องทางการสื่อสารสมัยใหม่ เช่น Youtube (2) มีทำนองและจังหวะที่ถูกใจผู้ฟัง ตลอดจนการปรับปรุงคุณภาพของการทำเพลงให้ดีขึ้น ทำให้ศิลปินระดับโลกหลายคนต้องการร่วมงานกับศิลปินเกาหลี และ (3) การมีศิลปินชาวต่างชาติที่ผ่านการคัดเลือกจากประเทศที่มีความนิยมในวัฒนธรรมเกาหลี เช่น สหรัฐฯ แคนาดา จีน ญี่ปุ่น และไทย เพื่อค้นหาดาวดวงใหม่ ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ นิชคุน หรเวชกุล สมาชิกวง 2PM จากไทย อันจะเป็นการเพิ่มความสนใจในเพลงเกาหลีให้มากขึ้นในประเทศนั้นๆ (Korean Culture and Information Service, 2011) ความนิยม K-Pop ในต่างประเทศเห็นได้จากรายได้การส่งออกอุตสาหกรรมเพลงและดนตรีที่เพิ่มขึ้นเกือบ 100 ล้านเหรียญสหรัฐฯ จาก 81 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2010 มาเป็น 177 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2011 (Jin, 2012, p. 5)

ในส่วนของวัฒนธรรมดั้งเดิมที่รัฐบาลเกาหลีส่งเสริม มีตัวอย่างดังนี้

อาหารเกาหลี หรือ ฮักซิก (Hansik)

ปี 2009 รัฐบาลเกาหลีเริ่มผลักดันอาหารเกาหลีให้ได้รับการยอมรับมากขึ้นในต่างประเทศ โดยดำเนินโครงการ “อาหารเกาหลีสู่ระดับโลก” (Global Hansik) อย่างจริงจัง โดยเน้นส่งเสริมลักษณะเด่นของอาหารเกาหลี ดังนี้ (1) ยาและอาหารเป็นสิ่งเดียวกัน ในฐานะอาหารเพื่อสุขภาพ (2) มีส่วนผสมที่มีความสมดุล ทั้งวิตามินและโปรตีนในสัดส่วนที่เหมาะสม (3) เน้นรักษารสชาติดั้งเดิมของแต่ละส่วนผสม และ (4) ให้ความสำคัญกับแนวคิดหยิน-หยาง และธาตุทั้ง 5 ตามปรัชญาตะวันออก ดิน น้ำ ไฟ และทอง (โลหะ) (Voluntary Agency Network of Korea, 2010) ตัวอย่างอาหารเกาหลีที่มีลักษณะเหล่านี้และได้รับความนิยมอย่างมากในชาวต่างชาติ เช่น กิมจิ อาหารชุดเกาหลีที่เรียกว่า ฮันจองซิก (Hanjeongsik) และพูลโกกี (Bulgogi) อาหารปิ้งย่างยอดนิยมของเกาหลี นอกจากนี้ยังมี บิบิมบับ (Bibimbap) หรือข้าวยาเกาหลีที่อุดมไปด้วยผักที่มีวิตามินต่างๆ

ชุดแต่งกาย หรือ ฮันบก (Hanbok)

ฮันบกเป็นชุดแต่งกายประจำชาติเกาหลีที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น ได้รับความนิยมจากบรรดาผู้ที่ชื่นชอบละครและภาพยนตร์ย้อนยุคของเกาหลี ที่มีประสงค์จะใส่ชุดฮันบกถ่ายรูปเป็นที่ระลึกสักครั้ง โดยเฉพาะเมื่อได้เดินทางไปท่องเที่ยวยังประเทศเกาหลี ฮันบกยังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่ต้องการนำเสนอชุดฮันบกบนเวทีแฟชั่นระดับโลกอย่างปารีสและนิวยอร์ก (Korea Tourism Organization, 2017) ประกอบกับการให้ความสนใจฮันบกของนักแสดงชื่อดัง เช่น บริทนี สเปียร์ (Britney Spears) และดาราลูกครึ่งเกาหลี-แคนาดา ซานดรา โอ (Sandra Oh) (Korea.net, 2012) ได้สวมชุดฮันบกเพื่อสร้างความนิยมในกลุ่มแฟนคลับชาวเกาหลี ขณะเดียวกันก็เป็นการช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมฮันบกในต่างประเทศอีกทางหนึ่ง

Soft Power ด้านค่านิยมของเกาหลี

เกาหลีมีความพยายามที่จะผลักดันแนวทางการพัฒนาประเทศของตน ซึ่งถือได้ว่าเป็นค่านิยมหรือหลักการแนวคิดที่เกาหลีมีความโดดเด่น ให้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับโลก โดยเกาหลีภูมิใจนำเสนอความสำเร็จจากการพัฒนาทั้งเศรษฐกิจและประชาธิปไตย และต่อมาได้เน้นการรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนด้วย

การพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและประชาธิปไตย

ความสำเร็จในการพัฒนาประเทศเกาหลีได้รับการยอมรับจากประชาคมโลก กลายเป็นประเทศที่มีรายได้สูง แม้จะเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจในปี 1997 แต่ก็สามารถฟื้นฟูเศรษฐกิจได้อย่างรวดเร็ว ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการส่งออกสินค้าวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้นด้วย ดังนั้น ในการประชุมกลุ่มประเทศผู้นำทางเศรษฐกิจ G20 ที่เกาหลีเป็นเจ้าภาพในปี 2010 จึงมีการผลักดันแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและประชาธิปไตยของเกาหลีที่เรียกว่า “ฉันทามติโซล” (Seoul Consensus)

สำหรับแนวทางการพัฒนาของเกาหลี ได้แก่ การปฏิรูปเศรษฐกิจผ่านทางนโยบายของรัฐ และการเพิ่มขีดความสามารถของภาคอุตสาหกรรม เน้นการส่งออกที่มีการแทรกแซงกลไกตลาดจากภาครัฐ โดยรัฐจะช่วยเหลือทั้งด้านข้อมูล เงินอุดหนุน และการตั้งกำแพงภาษีต่อสินค้าจากต่างประเทศ ลดหย่อนภาษีนำเข้าวัตถุดิบที่ขาดแคลนแก่ภาคเอกชนที่ดำเนินธุรกิจตามแนวทางหรือยุทธศาสตร์ของรัฐในนโยบายอุตสาหกรรมเป้าหมาย ซึ่งกลุ่มธุรกิจที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ได้เติบโตจนกลายเป็นกลุ่มธุรกิจยักษ์ใหญ่ของประเทศที่เรียกว่า “แชโบล” (Chaebol) อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างภาคอุตสาหกรรม (Lim, 2010) จากอุตสาหกรรมเบาที่ใช้แรงงานเข้มข้นมาเป็น

อุตสาหกรรมหนักและเคมี (Heavy-Chemical Industry หรือ HCI) ที่ขับเคลื่อนด้วยเงินทุนและเทคโนโลยี สำหรับด้านการเงิน รัฐบาลเกาหลีปฏิรูปการเงินของประเทศให้มีความเสรีมากขึ้นตั้งแต่ทศวรรษ 1980 สำหรับด้านเทคโนโลยี ได้ปฏิรูปไปสู่ประเทศที่มีความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology หรือ IT) รัฐบาลลงทุนและส่งเสริมให้เอกชนลงทุนในอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง การปฏิรูปด้านไอทีเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเกาหลี และเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างภาพลักษณ์แก่เกาหลีในฐานะประเทศชั้นนำด้านไอทีของโลก

การพัฒนาเศรษฐกิจได้กลายเป็นแรงผลักดันให้เกิดความตื่นตัวทางการเมืองและความต้องการเสรีภาพของประชาชน ก่อให้เกิดการรวมตัวทางประชาธิปไตย (Cho, 2013, pp. 401-402) ที่กลายเป็นขบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตยในช่วงทศวรรษ 1980 จนรัฐบาลอำนาจนิยมไม่สามารถต้านทานพลังเรียกร้องของประชาชนได้ จึงต้องยอมรับข้อเสนอการปฏิรูปการเมืองให้เป็นประชาธิปไตยในปี 1987 และไม่หวนกลับไปเป็นการเมืองแบบอำนาจนิยมอีก ปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาประชาธิปไตยเกาหลีมีความมั่นคง ได้แก่ (1) บทบาทที่เข้มแข็งของกลุ่มเคลื่อนไหวหรือภาคประชาสังคม (2) ความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดความหลากหลายทางอาชีพและการรวมตัวเพื่อต่อรองผลประโยชน์ จึงเป็นการลดทอนการแทรกแซงจากทางการเมืองในอีกทางหนึ่ง และ (3) การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่เปลี่ยนจากสังคมเกษตรมาเป็นสังคมอุตสาหกรรมและการบริการ เกิดชนชั้นกลางที่รับรู้สิทธิตามแนวทางประชาธิปไตย (Cho, 2013, pp. 90-95)

การรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

เกาหลียังเน้นแนวทางการเติบโตสีเขียว (Green Growth) ที่จะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ในฐานะประเทศที่มีบทบาทนำในการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน ด้วยการส่งเสริมการปกป้องสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มจากการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์นโยบาย และกฎหมายภายในประเทศ เพื่อรองรับแนวคิดการเติบโตสีเขียว ขณะที่บนเวทีระหว่างประเทศ เกาหลีก็พยายามผลักดันวาระการเติบโตสีเขียวให้เป็นวาระหลักในความร่วมมือระหว่างกัน โดยมีสถาบันการเติบโตสีเขียวโลก (Global Green Growth Institute หรือ GGGI) เป็นกลไกขับเคลื่อนแนวทางการเติบโตสีเขียวของเกาหลี

การพัฒนาเทคโนโลยีสีเขียว ลดใช้พลังงานฟอสซิล และการสร้างเมืองสีเขียว นอกจากจะสร้างชื่อเสียงให้แก่เกาหลีในฐานะสมาชิกชุมชนโลกที่มีความรับผิดชอบ และในฐานะสะพานเชื่อม (bridging nation) ในการให้ความช่วยเหลือและแบ่งปันองค์ความรู้ด้านการเติบโตสีเขียวให้กับประเทศกำลังพัฒนาแล้ว (Cho, 2013, pp. 90-95) ยังสามารถก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการส่งออกเทคโนโลยีเหล่านั้นได้อีกด้วย

Soft Power ด้านนโยบายต่างประเทศ

นโยบายต่างประเทศถือเป็น soft power ในการสร้างภาพลักษณ์ กระชับความสัมพันธ์กับต่างประเทศและรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของเกาหลีเอง การดำเนินนโยบายต่างประเทศเกาหลีมีลักษณะเด่น 3 ประการ คือ (1) ยกระดับสถานะของประเทศบนเวทีโลก (2) ใช้การทูตวัฒนธรรมผ่านการแสดงวัฒนธรรมในต่างประเทศ และ (3) การเดินทางเยือนของผู้นำ

การยกระดับสถานะและบทบาทของเกาหลีในประชาคมโลก

เกาหลีเริ่มให้ความสำคัญกับการเพิ่มบทบาทบนเวทีระหว่างประเทศในทศวรรษ 1990 โดยประธานาธิบดีคิมยังซัม (Kim Young-sam, 1993-1998) ได้ใช้ “ยุทธศาสตร์โลกาภิวัตน์” (Globalization Strategy) เพื่อปรับเปลี่ยนแนวปฏิบัติของประเทศให้เป็นไปตามบรรทัดฐานและระเบียบระหว่างประเทศ เพิ่มความร่วมมือในระดับพหุภาคีด้วยการเข้าร่วมและเสนอความคิดริเริ่ม เช่น การเสนอจัดตั้งการเจรจาความมั่นคงแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ (Northeast Asia Security Dialogue หรือ NEASED) แต่ยังไม่ได้รับการตอบสนองเท่าที่ควร เพราะประเทศในภูมิภาคไปเข้าร่วมการประชุมอาเซียนว่าด้วยการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum หรือ ARF) ที่เริ่มขึ้นในปี 1994 มากกว่า และต่อมาได้เข้าร่วมการประชุมอาเซียนบวกสาม (ASEAN+3) ซึ่งจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีมาร่วมประชุมกับอาเซียนในปี 1997 ท่ามกลางวิกฤตการเงินเอเชียในปีดังกล่าว พร้อมกับการประชุมสุดยอดครั้งแรกระหว่างผู้นำอาเซียนกับเกาหลีในปีเดียวกันด้วย หลังจากนั้น เกาหลีได้เน้นสร้างความร่วมมือด้านเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคมากขึ้นโดยประธานาธิบดีคิมแดจุงได้เสนอให้ตั้ง “คณะกรรมการวิสัยทัศน์เอเชีย” (East Asia Vision Group หรือ EAVG) ในปี 2000 เพื่อระดมทรัพยากรจากผู้ทรงคุณวุฒิของประเทศอาเซียนบวกสามว่าประเทศสมาชิกควรมุ่งความร่วมมือไปในทิศทางใดและอย่างไร

นอกจากนั้น ความสำเร็จในการเข้าเป็นสมาชิกองค์การระหว่างประเทศ ที่สำคัญอย่างการเข้าร่วมองค์การเพื่อความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Cooperation and Development หรือ OECD) ในปี 1996 ก็เป็นโอกาสของเกาหลีที่จะได้แสดงบทบาทบนเวทีโลก ด้วยการนำเอาประสบการณ์การพัฒนาประเทศมาเป็นจุดขายและนำไปสู่การสร้าง soft power นั่นเอง

สมัยประธานาธิบดีลีเมียงบัก เกาหลีได้ปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ครั้งสำคัญด้วยการนำ soft power มาใช้ในนโยบายต่างประเทศมากกว่ารัฐบาลก่อนๆ โดยพยายามยกระดับสถานะของประเทศสู่การเป็นประเทศที่มีบทบาทนำบนเวทีระหว่างประเทศ ภายใต้ยุทธศาสตร์ “เกาหลีระดับโลก” (Global Korea) ซึ่งเริ่มขึ้นในปี 2008 เน้นหลัก 4 ประการ คือ (1) สร้างสันติภาพและความยุติธรรม (2) สร้างความรุ่งเรืองร่วมกัน (3) โลกนิยม (globalism) หมายถึงเกาหลีจะให้ความสนใจและมี

ร่วมในการแก้ไขปัญหาของโลก และ (4) เน้นปฏิบัตินิยมอย่างสร้างสรรค์ โดยเป้าหมายของ Global Korea มี 4 ประการ (Ministry of Foreign Affairs, 2012) ประกอบด้วย การสร้างสันติภาพบนคาบสมุทรเกาหลีด้วยการจัดอาวุธนิวเคลียร์ การขยายความร่วมมือผ่านการทูตเครือข่าย (network diplomacy) การมีนโยบายต่างประเทศเชิงปฏิบัติและรอบด้าน และการสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงที่มุ่งเน้นอนาคต ด้วยการส่งเสริมให้มีการจัดการด้านความมั่นคงอย่างมีประสิทธิภาพ ขยายความร่วมมือด้านการทหารกับนานาประเทศ ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม เช่น เกาหลีเพิ่มความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา (Official Development Assistance หรือ ODA) ให้ทัดเทียมกับชาติสมาชิกคณะกรรมการความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาขององค์การเพื่อความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD-DAC) ที่เกาหลีได้เข้าเป็นสมาชิกในปี 2010 รวมถึงการเพิ่มบทบาทในปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ (United Nations Peacekeeping Operation หรือ UNPKO) โดยเกาหลีได้จัดส่งเจ้าหน้าที่เข้าร่วมราว 3,000 คน และพยายามมีบทบาทในการจัดการความมั่นคงรูปแบบใหม่ ได้แก่ ประเด็นสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความมั่นคงนิวเคลียร์ ด้วยการเสนอตัวเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมระดับโลก (Lee, 2011, pp. 141-142) เช่น การประชุม G20 ในปี 2010 เป็นต้น นอกจากนี้ยังเสนอ “แนวความคิดริเริ่มเอเชียใหม่” (New Asian Initiative) เพื่อเพิ่มโอกาสที่จะมีบทบาทในภูมิภาคเอเชียตะวันออก ตลอดจนมีการเสนอโครงการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ (energy effectiveness) เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกตามแนวทางการเติบโตสีเขียวอีกด้วย (Lee, 2013)

การทูตวัฒนธรรมของเกาหลี

จากความนิยมของวัฒนธรรมสมัยนิยมเกาหลีในต่างประเทศ รัฐบาลเกาหลีจึงเน้นการใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมมาดำเนินการทูตสาธารณะ (Jang and Park, 2012, pp 201) โดยกระทรวงการต่างประเทศได้สนับสนุนการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมในต่างประเทศ โดยเฉพาะในโอกาสพิเศษทางการทูต เช่น งานครบรอบการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต และการส่งเสริมศิลปะการแสดงเทศกาลภาพยนตร์ และศิลปะเกาหลีในต่างประเทศของมูลนิธิเกาหลี (Korea Foundation) (Ministry of Foreign Affairs of Korea, 2013) การทูตวัฒนธรรมยังรวมถึงการแลกเปลี่ยนเยาวชนและการให้ทุนการศึกษา ซึ่งถือเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระดับประชาชน

การเยือนอาเซียนของผู้นำเกาหลี

ภายใต้แนวคิดริเริ่มเอเชียใหม่ (New Asia Initiative) ของประธานาธิบดีลีเมียงบัก ให้ความสำคัญกับการกระชับความสัมพันธ์กับชาติอาเซียน โดยมีการเดินทางเยือนอาเซียนของผู้นำเกาหลีระหว่างปี 2009-2013 มากถึง 16 ครั้ง ซึ่งการเยือนประเทศในอาเซียนแต่ละครั้ง นอกจากความร่วมมือ

มือทางด้านเศรษฐกิจแล้ว เกาหลียังให้ความสำคัญกับการร่วมมือด้านอื่นๆ เช่น การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม การส่งเสริมการเติบโตสีเขียวภายในภูมิภาค การแบ่งปันประสบการณ์การพัฒนาประเทศ และการเพิ่มการให้ ODA แก่อาเซียน ประเทศที่เกาหลีให้ความสำคัญมากที่สุดคือ อินโดนีเซียและเวียดนาม เพราะมีความสำคัญต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจด้านการค้าและการลงทุนของเกาหลี

แม้แต่สมัยประธานาธิบดีคนถัดมาคือปักกิน-ฮเย (Park Geun-hye) ก็ยังได้เดินทางเยือนชาติอาเซียนอย่างเป็นทางการ โดยเฉพาะเวียดนามซึ่งเป็นประเทศที่ภาคเอกชนเกาหลีมาลงทุนจำนวนมาก โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ ผ่านแนวทางการทูตค้าขาย (Sale Diplomacy) และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม

โดยรวม เกาหลีให้ความสำคัญต่ออาเซียนมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันอาเซียนกลายเป็นคู่ค้าอันดับสอง ของเกาหลี ขณะที่ในปี 2012 อาเซียนกลายเป็นพื้นที่เป้าหมายการลงทุนอันดับหนึ่ง เช่นเดียวกับตลาดด้านการก่อสร้างอาเซียนก็ถือเป็นเป้าหมายอันดับหนึ่งของภาคธุรกิจเกาหลี ในด้านการท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวชาวเกาหลีมาเยือนอาเซียนประมาณ 4 ล้านคน ในขณะที่นักท่องเที่ยวอาเซียนไปเยือนเกาหลีประมาณ 1.5 ล้านคนในปี 2013 (Lee, 2013) เกาหลีเข้ามาผูกมิตรกับอาเซียนทั้งทางพหุภาคีและทวิภาคี ในทางพหุภาคี เกาหลีได้เข้าเป็นหุ้นส่วนเจรจากับอาเซียนในนามอาเซียน-เกาหลี และอาเซียนบวกสาม รวมถึงการเป็นประเทศที่มีความแข่งขันในการประชุม ARF และในปี 2010 เกาหลีกับอาเซียนยกระดับความสัมพันธ์สู่การเป็น “หุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์” (strategic partnership) มีการจัดตั้งสำนักงานและผู้แทนทางการทูตประจำอาเซียนในปี 2012 ในด้านทวิภาคี เกาหลีได้เพิ่มความช่วยเหลือ ODA กับอาเซียน โดยเฉพาะกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง (Yonhap News Agency, 2012) อีกทั้งยังมีการสร้างความสัมพันธ์โดยเฉพาะในระดับประชาชนผ่านกลไกต่างๆ เช่น ศูนย์วัฒนธรรมเกาหลี สถาบันกษัตริย์เซจง (Sejong Institute) โครงการแลกเปลี่ยนทั้งระดับเยาวชนและผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ และการจัดประชุมเวทีต่างๆ ที่เชิญอาเซียนเข้าร่วม

เกาหลีได้แสดงความพยายามจะเป็นผู้นำด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนในอาเซียน โดยเกาหลีได้ใช้ความคิดริเริ่มเอเซียใหม่ ในฐานะส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ Global Korea มาดำเนินความสัมพันธ์กับอาเซียน และถือว่าอาเซียนเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือที่สำคัญในการผลักดันแนวคิดริเริ่มนี้ โดยได้ประกาศความร่วมมือดังกล่าวในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน-เกาหลี ครบรอบการสถาปนาความสัมพันธ์ 20 ปี ในฐานะหุ้นส่วนเจรจาในปี 2009 (ASEAN-Korea Commemorative Summit) ที่จัดขึ้นที่เกาะเชจู ประเทศเกาหลี (Ministry of Foreign Affairs, 2010) โดยผู้นำอาเซียนเห็นด้วยกับบทบาทเชิงรุกของเกาหลีที่มีการพัฒนาความร่วมมือกับอาเซียนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการจัดการน้ำของเกาหลี เพราะเกาหลีถือเป็นตัวอย่างที่ดีของการพัฒนาในด้านนี้ (ASEAN Secretariat, 2013)

วิเคราะห์ Soft Power ของเกาหลี

soft power ของเกาหลีมีจุดแข็งด้านวัฒนธรรมสูง ด้วยวัฒนธรรมสมัยนิยมได้รับการยอมรับและนิยมมากขึ้น โดยเฉพาะในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียน เนื่องจากวัฒนธรรมสมัยนิยมของเกาหลีได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมกระแสหลักของภูมิภาคควบคู่ไปพร้อมกับวัฒนธรรมอเมริกันและญี่ปุ่น ซึ่งวัฒนธรรมเกาหลีในภูมิภาคเติบโตขึ้นอย่างมากจากเดิมที่มีเพียงละครและเพลงที่เป็นที่รู้จักในช่วงต้นทศวรรษ 2000 แต่ในปัจจุบันภาพยนตร์ รายการโทรทัศน์ แฟชั่นการแต่งกาย และวัฒนธรรมดั้งเดิมได้รับความนิยมเป็นวงกว้าง อีกทั้งความขึ้นชอปปไม่ได้จำกัดเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นอีกต่อไป ผู้ที่นิยมชมชอบวัฒนธรรมเกาหลีจึงมีความหลากหลายมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ผลสำรวจความคิดเห็น (opinion poll) จากสองแหล่ง คือ Soft Power in Asia: Results of a 2008 Multinational Survey of Public Opinion ที่ได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับ 5 ด้าน ได้แก่ วัฒนธรรม ทรัพยากรมนุษย์ การทูต เศรษฐกิจ และการเมืองของจีน ญี่ปุ่น และเกาหลี และ BBC Poll (2013) ที่ทำการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของประเทศที่มีบทบาทในประชาคมระหว่างประเทศ ซึ่งผลสำรวจความคิดเห็นของทั้งสองแหล่งสรุปได้ว่า soft power ของเกาหลียังไม่สูงเท่าญี่ปุ่นและจีน

สอดคล้องกับรายงาน Soft Power 30 ประจำปี 2017 จัดทำโดย University of Southern California ร่วมกับ Portland พบว่าภาพรวม soft power ของเกาหลีอยู่ในลำดับที่ 21 ของโลก ซึ่งเป็นอันดับสามของเอเชียรองจากญี่ปุ่น (อันดับ 6) และสิงคโปร์ (อันดับ 20) โดยเกาหลีอันดับดีขึ้นจากปีที่แล้วหนึ่งอันดับ แต่อันดับที่ต่ำที่สุดคืออันดับที่ 20 ในปี 2015 ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคะแนนด้าน soft power ของเกาหลีมากที่สุดคือ ปัญหาเสถียรภาพของการเมืองภายใน ขณะที่จุดเด่นของเกาหลีที่ช่วยเสริมสร้าง soft power ของประเทศมาจากภาคธุรกิจ (อันดับ 3) โครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล (อันดับ 5) และความเข้มแข็งด้านการศึกษา (อันดับ 7) กล่าวโดยสรุป วัฒนธรรมเกาหลีมีความเข้มแข็งมากในเอเชียตะวันออกเฉียงและอาเซียน แต่ในระดับโลกยังไม่สามารถสร้างฐานที่มั่นคง แม้ว่าจะมีนักแสดงและนักร้องของเกาหลีส่วนหนึ่งประสบความสำเร็จบนเวทีระดับโลกก็ตาม

จากผลสำรวจข้างต้น ยังสะท้อนให้เห็นข้อจำกัดของ soft power ด้านค่านิยมและนโยบายต่างประเทศของเกาหลีจากการขาดความต่อเนื่อง มีความกระจัดกระจาย ขาดจุดเน้น และไม่เป็นที่ชื่นชมอัน จนทำให้ soft power ด้านนี้ของเกาหลีไม่ประสบความสำเร็จในระดับนานาชาติอย่างที่คาดหวังไว้ ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลประธานาธิบดีปักกิน-ฮเย ได้ลดทอนความสำคัญของ soft power ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศลง เปลี่ยนไปเป็นมุ่งให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจด้วยการใช้แนวทางการทูตค้าขายและริเริ่มนโยบาย “ความริเริ่มเพื่อสันติภาพและความร่วมมือแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ” (Northeast Asia Peace and Cooperation Initiative หรือ NAPCI) ซึ่ง

เป็นความพยายามนำรูปแบบการหารือของอาเซียนไปใช้ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ เกาหลีเหนือ และมองโกเลีย แต่ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากสถานการณ์ในคาบสมุทรเกาหลีไม่เอื้ออำนวยจากความตึงเครียดที่มากขึ้นมาตั้งแต่ปี 2013 จากการทดลองนิวเคลียร์และซีปนาวุธของเกาหลีเหนือ กอปรกับการที่เกาหลีใต้ยับยั้งประเด็นความปลอดภัยนิวเคลียร์มาเป็นประเด็นแรกๆ ในการหารือ ก็ทำให้หลายชาติอย่างเกาหลีเหนือและจีนไม่สะดวกใจที่จะเข้าร่วม อีกทั้งยังเป็นการห่างเหินจากอาเซียนไปอีกด้วย เพราะชาติอาเซียนไม่ได้รับเชิญเข้าร่วมในกรอบดังกล่าว

นอกจากนั้น ประธานาธิบดีปักกิ่ง-ฮเยได้นำนโยบาย “การเมืองแบบไว้น้ำใจเชื่อใจ” (*Trust-politik*) มาใช้ แต่จากสถานการณ์ที่ไม่เอื้ออำนวยบนคาบสมุทรเกาหลี ทำให้นโยบายดังกล่าวไม่มีความเป็นขึ้นเป็นอันแต่อย่างใด และต่อมาเมื่อเกิดปัญหาการเมืองภายในที่มีการประท้วงขับไล่ประธานาธิบดีปักกิ่ง-ฮเยจนต้องพ้นจากตำแหน่งไป ก็ยิ่งทำให้การดำเนินนโยบายต่างประเทศประสบภาวะชะงักงัน แม้จะได้ประธานาธิบดีคนใหม่ คือ มุนแจอิน (Moon Jae-in) แต่ก็ยังดำรงตำแหน่งได้ไม่นานนัก แม้จะออก “นโยบายใต้ใหม่” (*New Southern Policy*) นัยว่าจะให้ความสำคัญกับอาเซียนมากขึ้น ก็ยังเร็วเกินไปที่จะประเมิน เพราะวาระแรกที่ประธานาธิบดีมุนแจอินต้องให้ความสำคัญก็คือการประชุมสุดยอดผู้นำสองเกาหลีและความสับสนวุ่นวายที่จะตามมานั่นเอง

สำหรับค่านิยมที่เกาหลีผลักดันในประเด็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ก็ยังไม่เห็นความสำเร็จเป็นรูปเป็นร่างมากนัก เนื่องจากเกาหลีเพ่งมีบทบาทด้านนี้ไม่นานนัก ขาดความต่อเนื่องเนื่องจากประธานาธิบดีปักกิ่ง-ฮเยไม่ได้สานต่อแนวคิดเรื่องนี้มากนัก

สำหรับ soft power ด้านนโยบายต่างประเทศของเกาหลีที่เน้นการมีบทบาทนำในประชาคมโลกและอาเซียนรวมถึงช่วยเหลือประเทศที่กำลังพัฒนายังไม่เป็นรูปเป็นร่างเท่าที่ควร เนื่องจากปัจจัยการเมืองภายในทำให้ไม่มีความต่อเนื่องเท่าที่ควร อีกทั้งเกาหลีมักเน้นประเด็นใดประเด็นหนึ่งเมื่อได้เป็นเจ้าภาพการประชุมบางอย่าง ทว่าเมื่อจบไปแล้ว ก็ไม่ได้มีการสานต่อเท่าที่ควร แต่หันไปเน้นประเด็นใหม่ตามนโยบายของประธานาธิบดีคนใหม่ อีกทั้งบทบาทด้านการเป็นสะพานเชื่อมยังทำได้ไม่เต็มที่เนื่องจากในสายตาชาวต่างชาติแล้ว เกาหลียังคงให้ความสำคัญกับประเด็นเกาหลีเหนือเป็นหลัก

บทสรุป

โดยสรุป เกาหลีให้ความสำคัญกับการสร้าง soft power มากในสมัยประธานาธิบดีลีเมียงบัคที่ใช้ยุทธศาสตร์ Global Korea สาเหตุที่เกาหลีหันมาให้ความสำคัญกับ soft power มากขึ้นเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นเบื้องต้น และต่อมาได้พัฒนาเป็นการสร้างภาพลักษณ์และเกียรติภูมิแห่งชาติ สำหรับทรัพยากร soft power ของเกาหลีตามแนววิเคราะห์ของ Nye อันได้แก่ วัฒนธรรม ค่านิยม และนโยบายต่างประเทศนั้น พบว่าด้านวัฒนธรรมนั้น วัฒนธรรมสมัยนิยมในนาม “คลื่นเกาหลี” มีความเข้มแข็งและได้รับความนิยมสูง ไม่ว่าจะเป็น เพลง K-Pop ละคร และภาพยนตร์ ซึ่งต่อยอดไปสู่การท่องเที่ยว เครื่องสำอางตลอดจนศัลยกรรมตกแต่ง ซึ่งล้วนสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจเกาหลี และต่อมาได้นำไปสู่การส่งเสริมวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น อาหาร และ ชุดประจำชาติ ด้วย โดยผ่านทางละคร ภาพยนตร์ และการผลักดันจากทั้งภาครัฐและเอกชนโดยตรง

ด้านค่านิยม เกาหลีเน้นนำเสนอการพัฒนาประเทศด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม โดยมีรัฐแทรกแซงและพัฒนากการเมืองแบบประชาธิปไตยควบคู่ไปกับการปกป้องสิ่งแวดล้อม สำหรับด้านนโยบายต่างประเทศ soft power คือ ความพยายามในการยกระดับสถานะของประเทศให้เป็นประเทศมหาอำนาจขนาดกลางที่มีความรับผิดชอบและเป็นสะพานเชื่อมระหว่างประเทศมหาอำนาจกับประเทศกำลังพัฒนา นอกจากนี้ยังดำเนินการทูตเชิงวัฒนธรรม เช่น การให้ทุนการศึกษา และ โครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษา เป็นต้น ตลอดจนผู้นำเกาหลียังเดินทางไปเยือนประเทศอาเซียนเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตาม หากเปรียบเทียบในทรัพยากร soft power ทั้งสามด้านของเกาหลีแล้ว จะพบว่าด้านวัฒนธรรมมีความโดดเด่นและมีประสิทธิผลมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับอีก 2 ด้าน คือ ค่านิยมและนโยบายต่างประเทศ ที่ยังขาดความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบาย โดยเฉพาะเมื่อเปลี่ยนประธานาธิบดี ก็มักมีการยกเลิกนโยบายที่ประธานาธิบดีคนก่อนทำไว้ และหันไปเริ่มนโยบายใหม่ๆ ที่เน้นประเด็นอื่น นอกจากนั้นที่สำคัญ เกาหลียังต้องสาละวนอยู่กับการจัดการประเด็นเกาหลีเหนือที่สถานการณ์มีความตึงเครียดมากขึ้นตั้งแต่ปี 2013 ที่เกาหลีเหนือมีการทดลองด้านนิวเคลียร์และขีปนาวุธบ่อยครั้ง

บรรณานุกรม

- ดำรงศุภานติ. (2555). *คนเกาหลี: มุมมองจากคนภายใน* (เอกสารทางวิชาการ ลำดับที่ 28). กรุงเทพฯ: ศูนย์เกาหลีศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ASEAN Secretariat. (2013). *Chairman Statement of 14th ASEAN-ROK Summit*. Retrieved from <http://www.asean.org/archive/documents/19th%20summit/ROK-CS.pdf>
- Cho, J-k. (2013). *From authoritarianism to democracy in Korea (1979-97)*. Gwangju: Chonnam National University Press.
- GlobalScan & PIPA. (2013). *BBC poll report, 2010-2013*. Retrieved from <http://www.globescan.com/news-and-analysis/press-releases/press-releases-2013.html>
- Jang, G-j & Park, W. K. (2012). Korea Wave as tool for Korea's new cultural diplomacy. *Advances in Applied Sociology*, 2(3), 196-202.
- Jin, D-y. (2012). Hallyu 2.0: the new Korean Wave in the creative industry. *International Institute Journal*, 2(1), 3-7. Retrieved from
- Jung, E-y. (2009). Transnational Korea: A critical assessment of the Korean Wave in Asia and the United States. *Southeast Review of Asian Studies*, 31, 69-80.
- Korea Tourism Organization. (2013). *History of Korean movies*. Retrieved from http://asiaenglish.visitkorea.or.kr/ena/HA/HA_EN_7_2_2_2.jsp
- Korea Tourism Organization. (2013). *The story of Hanbok*. Retrieved from http://english.visitkorea.or.kr/enu/CU/CU_EN_8_1_2_1.jsp#
- Korea Tourism Organization. (2013). *The story of Hangeul, the Korean alphabet*. Retrieved from http://english.visitkorea.or.kr/enu/CU/CU_EN_8_1_1_1.jsp
- Korea.net. (2013). *Hanbok: Hidden stories in hanbok history*. Retrieved from <http://www.korea.net/NewsFocus/Culture/view?articleId=100729>
- Korea.net. (2013). *Summit diplomacy*. Retrieved from <http://www.korea.net/Government/Briefing-Room/Summit-Diplomacy?pageIndex=2>
- K-Pop Online News. (2013). *K-Pop history*. Retrieved from <http://kpoponlinenews.wordpress.com/K-Pop-history/>

- Lee, H-k. (2013). Cultural policy and the Korean Wave: From national culture to transnational consumerism. In Youna Kim (ed.), *The Korean Wave: Korean media go global*. Oxon, UK: Routledge.
- Lee, S-j. (2009). South Korea's soft power diplomacy. *EAI Issue Briefing*, No. MASI 2009-01. Retrieved from <https://www.files.ethz.ch/isn/136823/200908061729956.pdf>
- Lee, S-j. (2011). South Korean soft power and How South Korea views the soft power of others. In L. Sook-jong and J. Melissen (Eds.), *Public diplomacy and soft power in East Asia*. New York: Palgrave Macmillan.
- Lew, S-c & Wang, H-s. (2009). Korea development model: Lessons for Southeast Asia. In D. I. Steinberg (Ed.), *Korea's changing roles in Southeast Asia: Expanding influence and relations*. Singapore: ISEAS.
- Lim, H. (2010). The transformation of the developmental state and economic reform in Korea, *Journal of Contemporary Asia*, 40(2), 195-206.
- Ministry of Foreign Affairs. (2010). *Appointment of the ambassador to ASEAN*. Retrieved from http://www.mofa.go.kr/ENG/press/pressreleases/index.jsp?menu=m_10_20&sp=/webmodule/htsboard/template/read/engreadboard.jsp%3FtypeID=12%26boardid=302%26seqno=308110
- Ministry of Foreign Affairs of Korea. (2012). Chapter 5 Enhancing Korea's pole and prestige. In *2011 Diplomatic White Paper*. Retrieved from http://www.mofat.go.kr/ENG/policy/whitepaper/index.jsp?menu=m_20_160
- Ministry of Foreign Affairs of Korea. (2013). Overview of cultural policy. Retrieved from http://www.mofa.go.kr/ENG/policy/culture/overview/index.jsp?menu=m_20_150_10
- Nye, J. S. (2012). South Korea's growing soft power. Retrieved June from <http://www.project-syndicate.org/commentary/south-korea-s-growing-soft-power>
- Office of the President (Cheong Wa Dae). (2009). Global Korea: The national security strategy of the Republic of Korea. Retrieved from <http://www.mofa.go.kr/webmodule/htsboard/template/read/engreadboard.jsp?typeID=12&boardid=10025&seqno=307767>

- University of Southern California & Portland. (2017). *The soft power 30: A global ranking of soft power 2017*. Retrieved from <https://softpower30.com/wp-content/uploads/2017/07/The-Soft-Power-30-Report-2017-Web-1.pdf>
- Voluntary Agency Network of Korea (VANK). (2013). Hansik. Retrieved from <http://korea.prkorea.com/worldpress/english/2012/03/23/hansik/>
- Whitney, C. B. & Shambaugh, D. (2009). *Soft power in Asia: Results of a 2008 multinational survey of public opinion*. Chicago: The Chicago Council on Global Affairs.
- Yonhap News Agency. (2012). S. Korea to open ASEAN diplomatic mission in Jakarta. Retrieved from <http://english.yonhapnews.co.kr/national/2012/07/11/0301000000AEN20120711010900315.HTML>
- Yoon, K-h. (2008). The Development and problems of soft power between South Korea and Japan in the study of international relations, *Saitama Gakuen University Bulletin*, 8, 191-197.